

JEAN-FRANÇOIS CHEMAIN

KRŠČANSKE IDEJE,

KI SO PRETRESLE SVET

KRŠČANSKE
IDEJE,
KI SO PRETRESLE SVET

JEAN-FRANÇOIS CHEMAIN

Prevedel Drago Karl Ocvirk

ZALOŽBA
DRUŽINA

Vsebina

	Knjige Jean-François Chemaina	6
	PREDGOVOR	7
I.	EVROPA	13
	Bitka pri Milvijskem mostu (312) ali kako je Bog kristjanov hrupno vstopil v zgodovino	14
	Kako je kristjanstvo postalo Evropa	18
	Meje zahodnega kristjanstva	20
	Verska in kulturna enotnost	28
II.	MIR JE VEDNO BOLJŠI OD VOJNE	33
	Prvenstvo miru	33
	Od kristjanstva do izgradnje Evrope	37
III.	VOJNA, KADAR JE POTREBNA,	
	MORA BITI UPRAVIČENA	45
	Potreba po pravični vojni	46
	Zavračanje svete vojne	53
	Ali je vojne res mogoče pripisati krščanstvu?	56
	Od svete vojne do dolžnosti posredovanja	60
IV.	TREBA JE RAZLIKOVATI MED DRŽAVO IN RELIGIJO	63
	Razlika med mestoma	65
	Zavračanje cezaropapizma	70
	Zavrnitev teokratske skušnjave	75
	»Dobri Francozi« proti »pobožnikom«	82
V.	OSEBA IMA PRAVICE	89
	Krščanstvo, religija osebe	91
	Človekove pravice in najstarejša hči Cerkve	94
	Kristjanova vest ne pripada državi	96
	Osebna spoved pri izvirih vesti	100
VI.	ČLOVEŠKA POPOLNOST NI MOGOČA	103
	Popolnega človeka ni	104
	Vsak moški se lahko odkupi, pa tudi vsaka ženska	108
	Popolna družba na tej zemlji ne obstaja	112
	Savonarolovo maščevanje?	115
VII.	SUŽENJSTVO JE GREH	117
	Od sprejemanja ...	120
	... k osvoboditvi krščanskih sužnjev ...	122
	... do zavrnitve vsakršnega suženjstva	125

VIII.	ENAKO DOSTOJANSTVO ŽENSKE IN MOŠKEGA	135
	Antika in njena renesansa	138
	Simbolni primer medicine	142
	Heloiza in Abelard	143
	Svetost, ideal, ki presega spol	149
IX.	NARAVNI ZNAČAJ DEMOKRACIJE	151
	Izvor demokracije	152
	Začetki družbene pogodbe	157
	Kršćanstvo proti demokraciji?	160
X.	DOLŽNOST POUČEVANJA	167
	Poučevanje, prvo poslanstvo Cerkve	168
	Ustanovitev univerz	172
	Skušnjava inkvizicije	178
XI.	MOŽNOST ZNANOSTI	181
	Galilejeva afera	184
	Zavezništvo vere in razuma	187
XII.	MOŽNOST NAPREDKA	193
	Možnost tehničnega napredka	194
	Viri gospodarskega liberalizma	198
	Religija napredka, ne glede na ceno	202
XIII.	GRADITI CIVILIZACIJO LJUBEZNI	205
	Dati in se dati	207
	Z Božjo pomočjo in v ljubezni do sebe	209
	Civilizacija dobrotelne ljubezni (<i>caritas</i>)	210
	Ni ljubezni brez resnice	213
	Od socialne države do države posvečevalke?	217
XIV.	KRIVDA IN ODPUŠČANJE	223
	Iztrebite vse te divjake!	224
	Krivda, krščanska posebnost	226
	Množenje govorov o kesanju	228
	Krivičnost enosmernega kesanja	231
	Nevarnost enosmernega kesanja	235
XV.	LEGITIMNOST ČLOVEŠKIH MIGRACIJ	237
	Nauki zgodovine	238
	»Katoliška Cerkev pravi, da je to njihova pravica«	241
	Vatikan, navdihovalec marakeške deklaracije	244
	Pekel dobrih namenov?	247
	Dilema v zvezi z islamizacijo Evrope	248
	ZAKLJUČEK	251

PREDGOVOR

»Celotna evropska civilizacija je zgnetena iz krščanstva. Toda sedaj se zdi, da Zahod poskuša zaradi nekega nenavadnega čudaštva zanikati svojo identiteto. Kot najstnik v krizi, ki se ne more sprijazniti ne s svojim imenom ne s svojimi koreninami, se Evropa zaman poskuša prepričati, da prihaja od nikoder, da je nastala brez plodnega in odločilnega prispevka krščanstva. To obnašanje se zdi preostalemu svetu patetično, nezrelo in samomorilsko. Sramovanje samega sebe je duševna bolezen! Evropa ne bo zares ona sama, če se ne bo prepoznala kot krščanska. Sploh ni treba biti sam osebno veren, da bi to priznal.«¹ Tako razmišlja kardinal Robert Sarah, Afričan in zaslužni prefekt Kongregacije za bogoslužje in disciplino zakramentov, na predvečer božiča leta 2022, ko opisuje globoko nelagodje Zahoda, ki se noče več imenovati krščanski.

Enako kakor Afričan ugotavlja politični filozof Pierre Manent: »Evropejci so se podali v kesanje brez odpuščanja in odrešenja. Zavračajo namreč vso svojo preteklost, svoje stare narode, svojo staro religijo, vse, kar jim je ukazovalo in s čimer so ukazovali svetu.«²

Ne le da Zahod ne sprejema, koliko njegova civilizacija dolguje krščanstvu, marveč to religijo tudi obtožuje, da je bila glavna zavora njenega razvoja. Odklanjanje svobode vesti in inkvizicija, zavračanje znanosti,

1 Valeurs Actuelles, Le club, 22. décembre 2022.

2 Ibid.

opravičevanje in celo izvajanje suženjstva, križarske odprave in verske vojne, podrejanje žensk ... so le nekateri očitki – vendar ta seznam še zdaleč ni izčrpen –, ki običajno letijo na krščanstvo in še posebej na Katoliško Cerkev. V izobraževalnem in novinarskem diskurzu deluje fiksna ideja, po kateri se mora kot nesporno trditi, kako je bila takšna in takšna pravica, takšna in takšna svoboda narejena ali pridobljena »kljub«³ Cerkvi ali »proti«⁴ njej. Ta kliše je tako silen, da se zavrača vse, kar naša civilizacija dolguje Cerkvi. Tako je evropski komisar Francoz Pierre Moscovici leta 2016 izjavil, da ne verjame v krščanske korenine Evrope. Evropska zakonodaja prepoveduje celo stranke in vlade, ki hočejo prepričljivo uveljavljati krščansko identiteto svoje države, kot je na primer Madžarska Viktorja Orbana.

Pravzaprav se pogosto zdi, da se je modernost zgradila v prelomu s krščanstvom, zlasti s katolištvom, ki se ga dojema kot odtujeno ideologijo v službi nazadnjaške institucije. »Izraz modernost,«⁵ pravi Jacques Attali v svoji knjigi *Zgodovina modernosti*,³ »označuje pojem prihodnosti, ki združuje posameznikovo svobodo, človekove pravice, racionalizem, pozitivizem in vero v napredek [...] Svoboda je pridobitev, mi pa iščemo njeno gonilno silo. Za Tocquevilla je to demokracija, za Saint-Simona industrija, za Augusta Comta znanost, za Marxa razredni boj, za Webra racionalizacija.« Vendar na tem seznamu manjka morda bistvena gonilna sila: krščanstvo.

Avtorji, ki so najbolj skeptični do modernosti, so po svoje pogosto zaskrbljeni zaradi zatona krščanskih referenc v naših sodobnih družbah. Chantal Delsol ugotavlja na primer »konec *Christianitas*, kristjanstva«,⁴ to pa »branilci dobe, ki izginja, težko sprejmejo«. Drugi, manj črnogledi, pa se o tem zaskrbljeno sprašujejo⁵ ali to

3 Jacques Attali, *Histoire de la modernité*, Pariz, Champs/Essais, 2015, str. 14.

4 Chantal Delsol, *La fin de la chrétienté*, Pariz, Éditions du Cerf, 2021, 176 strani.

5 Pierre Manent, Olivier Roy, 'L'Europe est-elle encore chrétienne?', v *Figaro Vox*, 6. februar 2019.

slovesno potrjujejo.⁶ Raziskovanje zgodovinarja Guillaumea Cucheta osvetljuje sesutje krščanstva (kot vere in prakse, pa tudi vpliva, kot kaže),⁷ hkrati pa poudarja pomembnost »kulturnega krščanstva«.⁸ Raziskovalec vidi v kulturnem krščanstvu »niz navadnih in izrednih, osebnih in kolektivnih, intelektualnih in obrednih virov, ki jih lahko aktivira že upanje, četudi zavito v preprosto zvestobo«.⁹ Prepričan je, da to kulturno krščanstvo ne more izginiti brez škode za našo civilizacijo.

Paradoksalno, čeprav se zdi, da je zdravje krščanstva v Evropi krhko, pa ni bilo zunaj Evrope nikoli tako cvetoče: v podsaharski Afriki, ki je pretežno krščanska z zelo visoko rodnostjo, muslimanski svet, kjer se spreobrnitve množijo brez hrupa, in v Latinski Ameriki, kjer gre manj za zaton krščanstva, kakor pa za konkurenco, ki jo evangeličanci predstavljajo za katoličane ...

Ali stara Evropa, *kristjanstvo*,¹⁰ umira, potem ko je izpolnila svoje poslanstvo in svet posejala s krščanstvom? Ali obstajajo razlogi, da

6 Paul-Marie Coûtaux, Ferréol Dalmas, 'L'Europe a des racines chrétiennes, et ce depuis l'empire carolingien!', v *Figaro Vox*, 10. maj 2019.

7 Guillaume Cuchet, *Comment notre monde a cessé d'être chrétien. Anatomie d'un effondrement*, Pariz, Seuil, 2018.

8 Guillaume Cuchet, *Le catholicisme a-t-il encore de l'avenir en France?*, Pariz, Seuil, 2021.

9 *La Vie*, entretien avec Marie-Lucile Kubacki, 6. september 2021.

10 Avtor uporablja izraz *la Chrétienté* za religijsko-civilizacijski družbenopolitični sistem, ki se navdihuje v krščanstvu in se je dobrih tisoč let imenoval *Christianitas* po latinsko. Angleži ga imenujejo *Christendom*, Nemci *das Christentum* ali *die Christenheit*. Ker je izraz *krščanski svet*, ki se običajno uporablja v slovenščini, za ta edinstven sistem preširok in preozek hkrati, uporabljamo v prevodu, da bi se izognili nesporazumom, izraz *kristjanstvo*. Tega najdemo že pri Pleteršniku: <https://fran.si/iskanje?View=3&Query=kristjanstvo>. Zgodovinar Tom Holland je razdelil svoje znamenito delo *Vladavina (križa, bi lahko dodali)* na tri poglavja: Antika, Kristjanstvo in Modernost. Glej Holland, Tom. (2022) *Vladavina: kako je krščanstvo preobrazilo svet*. Ljubljana: Družina. [Op. prev.]

se tako zaničuje? In če obstajajo, ali se ti razlogi sami ne porajajo v krščanski kulturi, s katero je Evropa še vedno globoko prežeta? Ali niso vrednote, ki jih je morda rodila – napredek, človekove pravice, svoboda vesti, demokracija, univerzalizem, emancipacija žensk –, še vedno v središču razprav na svetovni ravni, ne glede na to, ali jih hočemo ali pa se proti njim borimo?

Ali lahko zanikamo, da je Evropa po civilizaciji, če že ne po veri, krščanska, in to zato, ker je krščanstvo pri samem izvoru opredelitve celine, ki druge opredelitve ne pozna? Krščanstvo je nastalo pred dva tisoč leti na Bližnjem vzhodu, ki je tedaj pripadal Rimskemu cesarstvu, in po tristoletnem boju, iz katerega je izšlo kot zmagovalec, mu je uspelo postati uradna religija cesarstva. Potem se je pod pritiskom islamskega osvajanja omejilo na severovzhodno četrtino nekdanjega cesarstva, tako da sta »kristjanstvo« in »Evropa« postala soznačnici. Tu si bomo prizadevali opazovati nastajanje te celine/religije.

Ta celina/religija je v tem majhnem, obleganem skrajnem koncu Evrazije potem lahko razvila izvirno civilizacijo, označeno za »krščansko«, ki je postopoma – ker se to ni zgodilo čez noč ali premočrtno – sprostila ogromno energije. In to toliko, da je omogočila Evropejcem, kristjanom torej, da so nenadoma postali gospodarji sveta. V tem delu bomo poskušali opredeliti glavne smeri razvoja te civilizacije. Seznam ne bo mogel biti izčrpen, tako silen je bil namreč vpliv krščanstva na vsa področja človeškega življenja. Ta področja obsega *Kompendij družbenega nauka Cerkve*, ki ga bomo pogosto, izrecno ali ne, našli v ozadju naše razprave.

Vendar pa ni bilo nič bolj v nasprotju s samim evangelijskim sporočilom, ki temelji na ljubezni do bližnjega, pozabi samega sebe, miru, ponižnosti, odpuščanju slabih dejanj in obžalovanju grehov, kakor ta tako popolna kakor hinavska prevlada. Danes se ljudstva kristjanstva še vedno skušajo pred svetom odkupiti za pregrehe, ki so jih zaradi svoje *hybris*, vzvišenosti, zagrešili proti tistemu, kar predstavlja samo

srce njihove vesti. Pri tem pa so v nevarnosti, da bodo izginili kot akterji zgodovine. »Če ti, pšenično zrno, ki padeš v zemljo, ne umreš, boš ostalo samo, ne boš vzklilo,« pojemo včasih pri maši. Ali ne bo kristjanstvo res izpolnilo svojega nadnaravnega poslanstva pokristjanjevanja sveta šele takrat, ko bo samo izginilo v svetu, ki ga toliko zanika, kolikor ga izvršuje?

I.

EVROPA

**Papežu, prelepemu poglavarju Cerkev
vse Evrope.**

Sveti Kolumban

»Kristjanstvo« (*Christianitas*) ... Izraz se danes ne uporablja pogosto, najprej zato, ker ozemlje, ki je tako poimenovano, strastno zanika, da je »krščansko«, in potem zato, ker se je po njegovi zaslugi krščanstvo razširilo po vsej Zemlji. Kristjanstvo pokriva ozemlje, ki približno ustreza Evropski uniji pred *brexitom*. Na vzhodu meji na pravoslavni svet – Rusijo, Ukrajino in Belorusijo –, čeprav so del Evropske unije tudi pravoslavne države, kot na primer Grčija, Bolgarija in Romunija. Na jugu ga obliva Sredozemsko morje, del njegove obale na jugu je francoski, obala na vzhodu pa je muslimanska.

Tako je kristjanstvo postalo Evropa. Povezava med tema dvema pojmomoma je stara, drugi pojem pa izhaja neposredno iz prvega. Brez pretiravanja lahko rečemo, da je Evropa od renesanse naprej preoblikovala svet, Evropo pa je ustvarilo krščanstvo. Najprej se je v Evropi zgodilo spreobrnjenje Rimskega cesarstva v krščanstvo, potem pa ji je menišstvo dalo ime in kulturo. Prav tako je Evropa lahko svojo identiteto ustvarila in ohranila z odporom proti islamskemu osvajanju, začevši z bitko pri Poitiersu (732).

Bitka pri Milvijskem mostu (312) ali kako je Bog kristijanov hrupno vstopil v zgodovino

Pretendenta za prestol rimskega cesarstva, Maksencij in Konstantin, sta se 28. oktobra 312 spopadla pred Milvijskim mostom pri rimskih vratih. Latinski retorik Laktancij je takole opisal dogajanje:

Med Maksencijem in Konstantinom je izbruhnila državljanska vojna. Maksencij je ostal v Rimu [...]. Njegove sile so bile večje od sil njegovih nasprotnikov [...] in njegova stranka je bila skoraj vedno v prednosti. Toda Konstantin, odločen, da bo storil vse, kar bo treba, se je približal Rimu in se utaboril pri Milvijskem mostu [...]. Ko je bil v sanjah opozorjen, naj da na ščite svojih vojakov narisati občudovanja vredno znamenje križa in se potem spusti v boj, je ubogal [...]. Njegovi vojaki, okrepljeni s tem nebeškim oklepom, so se pripravili na boj. [...] Bog je bil Konstantinu naklonjen: njegovi sovražniki so se prestrašili. Maksencij je hotel pobegniti, vendar ga je pri begu zavrli porušen most. Množica bežečih ga je odnesla in pahnila v Tiberio. Po tako pomembni zmagi sta rimski senat in ljudstvo navdušeno sprejela Konstantina.¹¹

Tudi Evzebij iz Cezareje, Konstantinov življenjepisec, pripoveduje o teh dogodkih in njihovem logičnem izidu: cesarjevem spreobrnjenju.

Konstantin je v mislih, polnih začudenja, ki ga je povzročilo tako nenavadno videnje, presodil, da ne bi smel priznati drugega Boga kakor tistega, ki se mu je prikazal. [...] Posvetil se je branju svetih knjig, duhovnike je vedno zadrževal v svoji bližini in sklenil, da bo častil Boga, katerega skrivnosti so mu razkrili.¹²

11 Lactance, *De la mort des persécuteurs*, XLIV, 4–10.

12 Eusèbe de Césarée, *Vie de Constantin*, I, 32.

Tako je Bog kristjanov hrupno vstopil v politično in vojaško zgodovino Rima. Z njegovim posredovanjem je Konstantin, tekmeč za prestol, zmagal nad številčno premočnim nasprotnikom in se seveda spreobrnil, začeniši z razglasitvijo verske strpnosti za kristjane po treh stoletjih preganjanja (Milanski edikt, 313). Kasneje pa je njegov daljni naslednik Teodozij novo vero razglasil za edino dovoljeno v cesarstvu (Solunski edikt, 380):

Hočemo, da se vsa ljudstva, ki jim vlada zmernost Naše Blagosti, zavežejo tej veri, ki jo je božanski apostol Peter podaril Rimljanom [...]. Drugi [pogani in krivoverci] bodo najprej deležni Božjega maščevanja, potem pa še kaznovani na našo pobudo, ki smo jo sprejeli po nebeški volji.

Konstantinova zmaga – ob Božjem posredovanju – je v nekaj desetletjih omogočila spreobrnjenje mogočnega cesarstva, čeprav je to le nekaj let prej kristjane še preganjalo. Vendar to ni bilo presenetljivo v Rimu, kjer so ljudje že stoletja verjeli v takšne nadnaravne posege v tok njegove zgodovine ... Iz vojne v vojno se je zdelo, da poganski bogovi delujejo v smeri širjenja rimskega cesarstva, kar ni nehalo presenečati niti samih Rimljanov. Petintrideset ohranjenih knjig *Rimske zgodovine* Tita Livija (*Ab Urbe condita*) je polnih znamenj, da je mesto uživalo božansko naklonjenost, nadnaravnih čudežev, ki so mu omogočili zmago, pogosto proti vsem pričakovanjem. Bogovi so bili med bitko vsenavzočni, predvsem Jupiter, *Deus pater*, oče nebeške luči ... Prav on je bil naklonjen Rimu, seveda ne brezpogojno. Vendar pa je Rimu obljubil gospostvo nad svetom, kot poje Vergil:

Moči (Rimljanov) nisem postavil nobene meje, nobenega trajanja: dal sem jim brezmejno cesarstvo.¹³

13 Virgile, *Aenis*, I, 278–279.

In celo sam sveti Avguštin ne bi tega zanikal, saj je tudi on – z določenimi zadržki seveda – prepoznaval roko Boga kristjanov, ki usmerja roko kralja poganskih bogov.

Veličina Rima in njegova dolga prevlada nad tolikimi ljudstvi je nedvomno Jupitrovo delo. [...] Varon je prepričan, da tega boga častijo, čeprav pod drugim imenom, ravno tisti, ki častijo samo edinega Boga brez podobe.¹⁴

Te, skoraj magične učinke božanskega posredovanja v bitkah, najdemo prav tako v bitki pri Milvijskem mostu in skozi vse četrto stoletje v cesarstvu, ki je postalo krščansko. Le da naj bi sedaj osebno ukrepal edini Bog in ne Jupiter. Tako je bilo v bitki pri Andrinoplu (313) med kristjanom Licinijem in njegovim nasprotnikom Maksiminom II. Dazom; slednji se je namreč pred bitko zaobljubil Jupitru, da bo v primeru zmage »za vedno odstranil krščansko ime«. Nasprotno pa je Licinij v sanjah videl angela, ki mu je v Božjem imenu ukazal, naj vstane in moli k njemu, ter mu obljubil zmago, če bo ubogal.

Takoj ko sta si [vojski] stali nasproti, so Licinijevi vojaki sneli čelade, odložili ščite in iztegnili roke k nebu: cesar je začel molitev, ki so jo nato vojaki glasno ponovili. Sovražniki so slišali mrmranje. Vojaki so molitev trikrat ponovili, potem pa ponovno vzeli čelade in ščite.¹⁵

Rezultat je bil presenetljiv in je sledil vzorcu, ki je bil za Rimljane običajen, ko je bil Bog na njihovi strani: Licinijeve čete so »besno« napadle sovražnike, ti pa so se tako »prestrašili«, da ohromljeni niso mogli niti izvleči mečev iz nožnic niti zalučati kopij. Maksimin je v paniki odvrgel škrlat in pobegnil, preoblečen v sužnja. Del njegove vojske je bil razsekan na kose, preostali pa so se predali ali pobegnili. V četrtem stoletju se je pojavila »teologija zmage«. Ta je trdila, da

14 Saint Augustin, *De civitate Dei contra paganos*, IV, 9.

15 Laktancij, op. cit. XLVI, 10.

je Bog vedno – neposredno ali prek hudega duha Jupitra – dajal zmago Rimljanom, da bi ustvarili cesarstvo, v katero je moralo pasti krščansko seme. In sedaj, ko so postali kristjani, bo tako deloval še bolj kakor doslej.

Pol stoletja po Konstantinu je cesarska pisarna skušala upravičiti ukrepe v korist krščanske vere, ki jih je leta 361 sprejel Konstancij. Pri tem se je sklicevala na to teologijo, ki ni dopuščala dvoma o prepričanju odgovornih v cesarstvu:

Vemo, da našo državo bolj varujejo verski obredi kakor pa izpolnjevanje državljanskih dolžnosti ali fizično delo in znoj.¹⁶

Nobenih mističnih kriz torej pri rimskih vladarjih, ampak dobro upravljanje božanskih posredovanj.

Konstantinova zmaga pri Milvijskem mostu je imela številne posledice za krščanstvo in svet. Kot prvo, zasidrala je to religijo, ki je *a priori* nasprotovala vsakršni povezavi s politiko – »Dajte cesarju, kar je cesarjevega, in Bogu, kar je Božjega« (Marko 12,17; Matej 22,21; Luka 20,25) –, v dinamiko osvajalnega cesarstva, ki je bilo tudi izjemen organizator. Kot drugo, zastavila bo vprašanje prihodnjih odnosov med državo, sedaj krščansko, z vesoljno poklicanostjo, in Cerkvijo, ki je prav tako vesoljna in ki hočeš nočeš dobiva politično razsežnost. In seveda vprašanje prednosti med njunima voditeljema, cesarjem in papežem. In kot tretje, nadaljevala bo rimsko tradicijo o »Božjem načrtu« za Rim, načrtu svetovnega širjenja, ki ima za cilj zajeti celotno človeštvo. Bog kristjanov je s svojim odločilnim posegom v bitko postavil temelje izvirne civilizacije – *Christianitas*/kristjanstvo – in ta bo vse do današnjih dni zaznamovala ozemlje, ki bo kmalu postalo »Evropa«. Tako bo tudi Evropa na neki način sad krščanstva.

16 Teodozijevega zakonika, XVI, 2, 16.

so ponorele. « S tem se pridružuje Josephu de Maistru, za katerega je »evangelij zunaj Cerkve strup« ...

Res pa je, da je včasih v marsikaterem sodobnem razvoju težko razložiti med tem, kar je »ponorela« krščanska ideja, in tistim, kar je »norost«, ki je v samem bistvu evangelija. O tej slednji norosti je sveti Pavel zapisal: »Beseda križa je namreč za tiste, ki so na poti pogubljenja, norost, nam, ki smo na poti odrešenja, pa je Božja moč« (1 Korinčanom 1,18). Kajti zelo pogosto se dogaja, da so pri izvoru idej cerkvene pobude, ki jih politična oblast samo prevzame in pretirano spremeni.

Dejansko ni majhen paradoks, da so sedaj prav ideje, ki jih je krščanstvo ohranjalo, gojilo, razvijalo in uveljavilo v svetu, izziv zanj in ga postavljajo pod vprašaj, destabilizirajo in morda celo ogrožajo njegov obstoj. Vendar smo se tu odločili, da bomo v zadnjih poglavjih obravnavali samo še nekaj tistih krščanskih stališč, ki prilivajo olje na ogenj strahovom, da drvi Evropa v prepad. Kot kaže, je danes kristjan v Evropi pred izzivom, da deluje politično »po krščansko« (*en chrétien*), ne pa »kakor kristjan« (*en tant que chrétien*), tj. član Cerkve, če uporabimo razlikovanje filozofa Jacquesa Maritaina.²⁰³

203 Filozof Jacques Maritain je zagovarjal pluralno krščansko državo, ki je neodvisna od Cerkve in temelji na demokratični legitimnosti. Zato je tudi zagovarjal avtonomijo laikov, ki lahko politično delujejo sami od sebe »po krščansko« (*en chrétien*), ne da bi to vključevalo Cerkev. To pomeni, da v politiki delujejo kot državljani, ki jih navdihujejo krščanska vera in vrednote. Druga možnost, ki jo Maritain zavrača, pa je, da laiki politično delujejo kot člani Cerkve in so njena »podaljšana roka«, skratka, delujejo zgolj »kot kristjani« (*en tant que chrétien*), pripadniki cerkvenega občestva in ... za njegove koristi, ne pa za skupno dobro. Takšno politično delovanje pa ne omogoča pluralne družbe in enakih pravic drugače verujočih ali mislečih. Glej Jacques Maritain, *Humanisme intégral. Problèmes temporels et spirituels d'une nouvelle chrétienté*, Pariz, Aubier, 1936. <https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.189452> in <https://journals.openedition.org/rsr/2370> [Op. prev.]

XIII.

GRADITI CIVILIZACIJO LJUBEZNI

**Kakor sem vas jaz ljubil,
tako se tudi vi ljubite med seboj!**

Janez 13,34

**Dobrota in zvestoba se bosta srečali,
pravičnost in mir se bosta poljubila.**

Psalm 85,11

V kristjanstvu je dolgo obstajal obred, med katerim so veljaki – vladarji in verski voditelji – umivali noge ubogim, beračem in gobavcem. To so delali v spomin na Kristusovo umivanje nog apostolom med zadnjo večerjo. Obred se je imenoval *mandé* (v angleščini *maundy*), izraz izhaja iz *mandatum novum*, nova zapoved, ker korenini v Jezusovih besedah: »Novo zapoved vam dam, da se ljubite med seboj! Kakor sem vas jaz ljubil, tako se tudi vi ljubite med seboj!« (Janez 13,34) Menih Robert iz Fleuryja, kaplan in življenjepisec frankovskega kralja Roberta Pobožnega, pripoveduje takole:

Na dan Gospodove večerje je kralj skrbno zbral vsaj tristo ubogih. Ob tretji uri dneva je na kolenih, s svojo sveto roko, vsakemu od njih sam postregel zelenjavo, ribo in kruh ter jim stisnil novčič

v roke. To dejanje so občudovali vsi, ki so kralja videli v takšni službi, tisti, ki ga niso videli, pa tega ne bodo mogli verjeti. Ob šesti uri je zbral sto revnih klerikov, jim dal obrok kruha, rib in vina ter dvanajstim od njih dal denarij, medtem ko je s srcem in ustnicami prepeval Davidove psalme. Potem je ta ponižni kralj pripravil mizo za bogoslužje, odložil obleko, pokril svoje telo z raševinasto srajco in se pridružil zboru klerikov, ki jih je bilo sto šestdeset ali več; po Gospodovem zgledu je dvanajstim ubogim od njih umil noge, jih obrisal s svojimi lasmi in z njimi jedel; ob *mandatum Domini* pa je vsakemu od njih dal dva novčiča. Obred je bil opravljen v navzočnosti klerika in diakona, ki sta prebrala poglavje evangelija svetega Janeza, v katerem je zapisano, kaj je bilo rečeno in storjeno pri Gospodovi večerji.²⁰⁴

Ta obred, ki je obstajal v vseh krščanskih deželah, se je v Franciji opredeljeval še pod Ludvikom XIV. (1638–1715).

»Ljubite drug drugega«, »nova zapoved« ... Po ljubezni in njenih znamenjih naj bi prepoznali kristjana, pa čeprav se mu to zameri, če gre verjeti Tertulijanu:

Res je, da je izvajanje te ljubezni dalo našim kritikom novo municijo za blatenje. »Glejte,« vzklikajo, »kako se imajo radi!« Kajti naši kritiki se med seboj sovražijo. »Poglejte, kako so pripravljeni umreti drug za drugega!« Če pa je njim do česa, jim je predvsem do tega, da drug drugemu prerežejo vrat.²⁰⁵

Toda kaj pomeni ljubiti? Ta tema je obsežna in neizčrpna. Kajti – kakor nas opomni sveta Terezija iz Lisieuxa – »ljubiti pomeni dati vse in dati samega sebe«.

204 Helgaud de Fleury, *La vie du roi Robert*.

205 Tertulijan, *Apologeticus*, 39, 7.

Dati in se dati

Ljubiti bližnjega pomeni skrbeti zanj. Pri tem ni treba pretiravati. Kristus nam je zapustil zgled dobrega Samarijana, ki se zadovolji s tem, da žrtvi napada pomaga po svojih najboljših močeh:

Tedaj je vstal neki učitelj postave, in da bi ga preizkušal, mu je rekel: »Učitelj, kaj naj storim, da prejmem v delež večno življenje?« On pa mu je dejal: »Kaj je zapisano v postavi? Kako bereš?« Ta je odgovoril in rekel: »*Ljubi Gospoda, svojega Boga, iz vsega svojega srca, z vso svojo dušo, z vso svojo močjo in z vsem svojim mišljenjem, in svojega bližnjega kakor samega sebe.*« Rekel mu je: »Prav si odgovoril, to delaj in boš živel.«

Ta pa je hotel sebe opravičiti in je rekel Jezusu: »In kdo je moj bližnji?« Jezus je odgovoril in rekel: »Neki človek je šel iz Jeruzalema v Jeriho in je padel med razbojnike. Ti so ga slekli, pretepli, pustili napol mrtvega in odšli. Primerilo pa se je, da je šel po tisti poti neki duhovnik; videl ga je in šel po drugi strani mimo. Podobno je tudi levit, ki je prišel na tisti kraj in ga videl, šel po drugi strani mimo. Do njega pa je prišel tudi neki Samarijan, ki je potoval. Ko ga je zagledal, se mu je zasmilil. Stopil je k njemu, zlil olja in vina na njegove rane in jih obvezal. Posadil ga je na svoje živinče, ga peljal v gostišče in poskrbel zanj. Naslednji dan je vzel dva denarija, ju dal gostilničarju in rekel: 'Poskrbi zanj, in kar boš več porabil, ti bom nazaj grede povrnil.' Kdo od teh treh se ti zdi, da je bil bližnji tistemu, ki je padel med razbojnike?« Oni je dejal: »Tisti, ki mu je izkazal usmiljenje.« In Jezus mu je rekel: 'Pojdi in tudi ti tako delaj!' (Luka 10,25-37)

Dva srebrnika, olje in vino za rane, predvsem pa pozornost ali »care«, kot pravimo danes, do tujca so dovolj, da postanete »usmiljeni Samarijan« svojemu bližnjemu. Za svetega Martina je bilo dovolj, da je dal pol svojega plašča revežu, in že je imel pravico, da se mu je zato zahvalil sam Kristus osebno in da je bil kasneje povzdignjen na oltar.

V nekem obdobju, ko mu ni ostalo drugega kakor orožje in preprost vojaški plašč, je sredi zime – ki je bila hujša kakor običajno, saj je bil hud mraz za mnoge usoden – pred vrati mesta Amiens naletel na golega reveža. Ta je skušal pritegniti sočutje mimoidočih, ki se niso zmenili za njegovo bedo. V tistem trenutku je Martin, človek, poln Boga, dojel, da mu je ta človek, do katerega drugi niso pokazali nobenega usmiljenja, ravno zaradi tega namenjen. Toda kaj je lahko storil? Ničesar ni imel, razen plašča, ki ga je nosil, saj je druga oblačila že razdelil drugim premraženim revežem. Zgrabil je meč, ki ga je nosil za pasom, pre sekal svoj plašč na enaka dela in eno polovico dal siromaku, sam pa se je ovil v tisto, kar mu je ostalo. Mnogi gledalci so se mu smejali, saj je tako pomanjkljivo oblečen postal predmet posmeha. Nekateri, ki so bolje razumeli njegovo dejanje, pa so se obtoževali, ker tega niso storili sami. To so živo čutili predvsem zato, ker bi lahko siromaka oblekli, ne da bi sami ostali napol goli, saj so bili bolj preskrbljeni od Martina. Naslednjo noč, ko se je Martin odločil, da gre spat, se mu je prikazal Kristus, oblečen v isti kos plašča, ki ga je dal revežu. Gospoda je zelo pozorno gledal, ta pa mu je rekel, naj polovico, ki jo je dal, šteje za njegovo. Malo zatem je zaslišal, kako je Jezus z jasnim glasom rekel množici angelov, ki so ga obkrožali: »Martin, ki je še samo katehumen, me je oblekel v svoj plašč.« Ker je Gospod dobro poznal besede, ki jih je izrekel, ko je bil na zemlji – »kar storite najmanjšemu od teh, meni storite« –, je povedal, da ga je Martin oblekel po tistem revežu. In da bi potrdil, za kako pomembno ima takšno dejanje, se je milostno prikazal prav v plašču, ki ga je prejel siromak. Sveti mož ni zaradi tega videnja postal napuhnjjen s človeško slavo, ampak je v tem, kar se je zgodilo, prepoznal Božjo dobroto in sedaj, pri dvajsetih letih, pohitel, da bi bil krščen.²⁰⁶

Toda od nekaterih drugih pa se kljub vsemu vendarle zahteva, da darujejo vse, celo svoje življenje. »Dokler bom imel zrak v pljučih, bom čutil dolžnost, da ljudem pripovedujem o junaškem dejanju ljubezni Maksimilijana Kolbeja.« To so besede Frančiška Gajowniczka s Poljske, ki je leta 1994 obiskal katoliško cerkev svetega Maksimilijana Kolbeja v Houstonu v Teksasu. Kakšno dejanje ljubezni je zanj nekega dne julija 1941 v taborišču Auschwitz v resnici storil minorit Maksimilijan Kolbe! Ker je neki zapornik pobegnil, je poveljnik taborišča, častnik SS Karl Fritzsche, ukazal, da je treba izbrati deset moških in jih obsoditi na smrt od lakote in žeje v podzemnem bunkerju. Redovnik je slišal, kako je Gajowniczek zastokal: »Moja uboga žena! Moji ubogi otroci! Kaj bo z njimi?« Redovnik ni okleval in nemudoma zaprosil, naj mu dovolijo prevzeti mesto tega družinskega očeta. Ko je nacist zahteval, naj se predstavi, je preprosto odgovoril: »Katoliški duhovnik sem s Poljske; rad bi prevzel njegovo mesto, saj ima ženo in otroke.«

Tri tedne so bili v »bunkerju lakote brez hrane in vode, vendar se iz njega ni slišalo kričanja in tuljenja, ampak molitve in psalmi. Potem je nastopila tišina. Ko je kapo Hans Bock končno vstopil v bunker, je našel le očeta Kolbeja, ki ga je gledal s tako ljubečim pogledom, da ga ta trdovratni zlikovec ni mogel prenesti, ko mu je vbrizgal smrtonosno injekcijo fenola. Bil je 14. avgusta. Naslednji dan, na dan Marijinega vnebovzeta, so redovnika v krematoriju upepelili.

Z Božjo pomočjo in v ljubezni do sebe

Ljubezen do bližnjega ni samoumevna. Če nam jo Kristus »zapoveduje«, je to zato, ker tega ne počnemo spontano: izvirni greh nam to preprečuje. Sami po svojih močeh je ne moremo izvajati, ampak potrebujemo pomoč Božje milosti, nas opominja sveti Avguštin. »Ljubi in delaj, kar hočeš,« pravi. Ljubezen mora biti, kolikor je le mogoče, motiv za vsako naše dejanje, pa naj bo še tako nepopolno: »Če molčiš,

Jean-François Chemain
KRŠČANSKE IDEJE, KI SO PRETRESLE SVET
Naslov izvirnika: Ces idées chrétiennes qui ont bouleversé le monde

© 2023, Groupe Elidia, Éditions Artège,
9 espace Méditerranée – 66 000 Perpignan
www.editionsartège.fr
© za slovensko izdajo: Družina d. o. o., 2025

Prevod: dr. Drago Karl Ocvirk
Urednica: dr. Tina Osterman
Jezikovni pregled: dr. Matic Pavlič
Korektura: Lejla Križanič Krk
Prelom in oblikovanje: D-tisk, Grosuplje
Izdala: Družina d. o. o.
Zanjo: Tone Rode
Tiskano po naročilu
Tiskano v Sloveniji
Ljubljana, 2025

ZALOŽBA
DRUŽINA

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

27

CHEMAIN, Jean-François
Krščanske ideje, ki so pretresle svet / Jean-François Chemain ; prevedel Drago
Karl Ocvirk. - Ljubljana : Družina, 2025

Prevod dela: Ces idées chrétiennes qui ont bouleversé le monde

ISBN 978-961-04-1158-1
COBISS.SI-ID 222990083

Ali stara Evropa, kristjanstvo, umira, potem ko je izpolnila svoje poslanstvo in svet posejala s krščanstvom? Lahko se vprašamo, čemu je takšna črnogledost potrebna.

Na omejenem geografskem območju Zahoda je »rimsko« katolištvo sodelovalo pri razvoju izvirne civilizacije: sadovi tega so zlasti enotnost Evrope, prednost miru in omejevanje vojn, laičnost, človekove pravice, enakopravnost moških in žensk, obsodba suženjstva, skrb za izobraževanje, omogočanje znanosti.

S skupnim in pogosto nasprotujočim si delovanjem dveh akterjev – Cerkve in države – so energije, ki so se tako sproščale v krščanski Evropi, omogočile, da je v moderni dobi dobila tehnično premoč. Prav zaradi te premoči je lahko v svetu prevladovala in hotela v njem vzpostaviti svojo civilizacijo.

Toda sedaj se je Zahod znašel na zatožni klopi. Njegovo nadvlado izpodbijajo od zunaj z očitanjem preteklih in sedanjih grehov. Od znotraj pa eni na ta ogenj, ki ga drugi kurijo od zunaj, še nalagajo in zahtevajo od njega, naj se pokesa za to, kar je bil: osvajalec, gospodovalec, vsiljevalec svojih idej ... medtem ko mu drugi – nostalgiki »krščanskega sveta« tj. *Christianitas* – očitajo, da ni več dovolj »krščanski«.

Jean-François Chemain ponuja v tem času dvomov močan in izviren razmislek o civilizacijskih prispevkih krščanstva in legitimnosti njihovega nastanka.

Profesor Jean-François Chemain je diplomiral v Parizu na *Institut d'études politiques* (IEP), je doktor zgodovine in zgodovine prava ter poučuje na katoliških visokošolskih ustanovah. Prav tako je tudi avtor številnih del.

ZALOŽBA
DRUŽINA

35,00 EUR